„רציתי לקבל מכתב! רק מכתב אחד!"

ותהיה גדול בתורה." רות ואוריאל באו בטאקסי ונסענו לשדה התעופה. רות רצתה שאקרא לה אמא, אבל אמרתי לא. היא לא אמא שלי. הרגשתי לא נוח, שאני מסתובב ככה כמו ילדה, במשקפיים, בשמלה כחולה ושום דבר על הראש, והשערות יורדות על המצח. רציתי כבר שזה ייגמר. אפילו לא איכפת לי שהייתי חוזר לאבא ואמא.

אבל כשבאנו לשדה־התעופה שכחתי הכל. זה היה נורא מעניין לראות את הכל, איך שאווירונים עומדים שם ואיך אנשים הולכים ובאים, והמשטרה והכל. רות אמרה לי שהשם שלי עכשיו הוא קלאודין. זה שם הבת שלה. ואם ידברו איתי אידיש או עברית, שאעשה כאילו שאני לא מבין את השפות שלהם. אבל אף אחד לא דיבר איתי. כשעברנו ליד השולחן איפה שמסתכלים על הפספורט, שמו שם חותמת ונתנו לה בחזרה, אפילו בלי להסתכל עלי. גם כשעלינו למטוס, והיה שם שוטר ליד המדרגות, הוא לא הסתכל עלי. רציתי לעשות לו סימן עם העין, סתם ככה, בשביל קונץ. אבל לא עשיתי. נכנסנו למטוס והתיישבתי ליד החלון. עשיתי שלום ביד לאוריאל, שהיה היחידי שבא ללוות אותנו.

אחרי שהמטוס התחיל לטוס, ראינו שאדם אחד יושב לידינו וכל הזמן מס־תכל עלינו. הוא היה לבוש חולצה צהובה. רות אמרה לי לקום והחלפנו את המקומות שלנו. ישבתי עוד פעם ליד החלון והיא אמרה לי לא לדבר אף מלה ולא להסתכל על אנשים. רק להסתכל כל הזמן בחלון, שאף אחד לא יראה את הפנים שלי.

כשהמטוס ירד, רות אמרה לי שאנחנו בצירי־ך. זה בשווייץ. אף אחד לא חיכה לנו. נכנסנו לאוטובוס והתחלנו לנסוע. כל הזמן הזה אפילו לא פתחתי

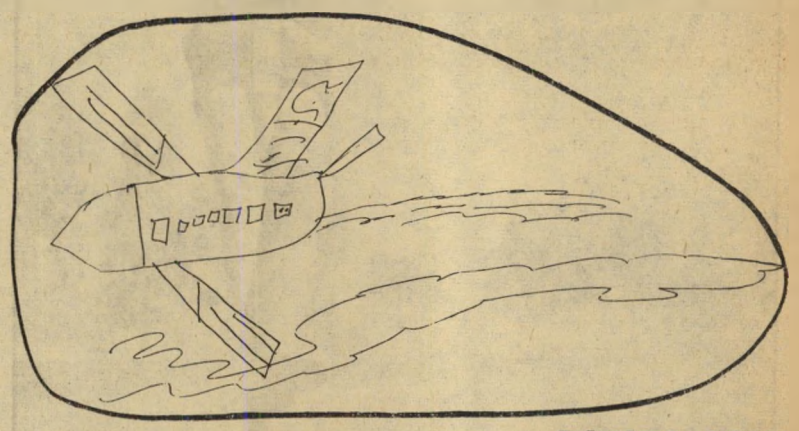

שתי נקודות הנראות בחלון האחורי של המטוס הן יוסלה והגיורת, רות בן־דויד, בשעת הטיסה מלוד לשווייץ. הדגיש יוסלה, שצייר את הציור: „רות אמרה לי לשתוק כל הזמן ולהסתכל החוצה. כל מה שראיתי — היה ים."

את הפה ולא אמרתי מלה אחת. כי רות אמרה לי שאסור לדבר. כשירדנו בתחנה אחת, אמרה לי שזה מקום שקוראים לו לוצרן. לקחנו טאקסי ונסענו עד בית של שלוש קומות. זאת היתה הישיבה של הרב משה סולובייצ'יק, ברחוב ברמברג מס׳ 22.

יצאו שני בחורים שעזרו לרות להרים את המזוודות, ועלינו למעלה. שם היה הרב סולובייצ'יק. זה אדם לא כל כך מבוגר, עם זקן, ובשביל לראות רחוק היה מרכיב משקפיים. הוא ראה שאני לבוש כמו ילדה, אבל ידע שאני יוסלה. „שלום עליכם!" אמר כשנכנסנו. עניתי שלום ואחרי קצת זמן שאלתי: „אני כבר יכול להוריד את הבגדים האלה?" נורא התביישתי שאני צריך להיראות כמו ילדה.

הרב אמר: „חכה עוד קצת. בצהרים תחליף את הבגדים." חיכיתי, עד שהביא לי בגדים של ילד. הורדתי מהר את השמלה ולבשתי חולצה ומכנסיים. אז נכנסו הילדים של הרב לחדר, והוא אמר להם שהילדה שהיתה קודם היא אחותי, ונסעה בחזרה, ושאני באתי לגור אצלם וללמוד ושקוראים לי מנחם לוי. רות נשארה שם בלילה, ובבוקר אמרה לי שלום והלכה. היא רצתה לנשק אותי, אבל לא נתתי לה. היא לא אמא שלי!

לרב סולובייצ'יק היו ארבעה ילדים וילדה אחת. קראו להם שמואל־חיים, ברוך, ישראל, משה וחיילה. הזמן שהייתי שם בלוצרן היה הזמן הכי טוב מכל מה שראיתי ועשיתי בחוץ־לארץ. הייתי שם שנה וחצי, והיה לי טוב. הייתי חופשי כמו כל הילדים, טיילתי בחוץ ושיחקתי איתם, והייתי נוסע באוטובוס לבד עד הים.

בקומה הראשונה של הבית היתה ישיבה, ולמדו שם כל מיני בחורים. הרבה מהם לא היו להם זקן או פיאות. בקומה השניה היו ישנים בחורי הישיבה ובקומה השלישית היתה הדירה של הרב והמשפחה שלו. במרתף סידרו חדר־אוכל בשביל בחורי הישיבה.

גרתי בקומה השלישית, יחד עם משפחת הרב. היה עוד ילד אחד איתי בחדר, ישראל, שהיה יותר מבוגר ממני בכמה שנים. כל בוקר הייתי קם, מתפלל ואוכל. אחר־כך היה בא בחור אחד מהישיבה שלימד אותי חשבון וגרמנית. זה חוץ מהגמרא. הילדים של הרב היו הולכים לבית־ספר של גויים. היו להם פיאות, אבל לא כמו שלי, ארוכות. רק כאלה קצרות. בבית היו הולכים עם כיפה, אבל בבית־הספר היו לובשים כובע קאסקט. לי לא הירשו ללכת איתם לבית־ספר.

הייתי נשאר עם הילדים הקטנים ומשחק איתם, או יוצא לטייל. לא אמרו לי שום דבר, ולא אמרו לי שאסור לצאת מהבית. זה היה באמת טוב. רק פעם אחת, כשנסעתי רחוק עם האופניים של אחד הילדים, אמרה לי הרבנית: „אל תיסע רחוק. אתה יכול ליפול ואז יקחו אותך לבית חולים ויגלו מי אתה."

הרב עצמו כמעט שלא היה מדבר איתי. רק לפעמים היה אומר לי שאני צריך ללמוד טוב, ואם אני אחשוב כל הזמן על הלימודים, אני אהיה גדול בתורה. זה כולם אמרו לי: שאני אהיה גדול בתורה. אם אעשה מה שאומרים לי, אהיה גדול בתורה. רציתי להיות גדול בתורה.

פעם אחת אמר לי הרב סולובייצ'יק שהוא עומד לנסוע לארץ־ישראל. הלב שלי עשה ככה, כמו שכואב. אמרתי לו: „תלך לסבא שלי?"

הוא אמר: „כן."

הוא נסע והיה שם בערך חודש. כשחזר הביא מתנות לכל הילדים וגם לי הביא מתנה. מישחק אל"ף־בי"ת כזה, בעברית. גם מישחק שקוראים לו 127 מי יודע. שאלתי אותו אם ראה את סבא. הוא אמר שלא יכול היה להגיע אליו. הוא אמר לי גם שהלך במאה שערים ושאל אם יודעים בן כמה אני, ומתי נולדתי. אבל אף אחד לא ידע. זה מפני שלכל הילדים היו עושים יום הולדת ונותנים מתנות, ולי לא ידעו מתי לתת. אמרתי להם שנולדתי בפסח. אז בפסח קנה לי מתנה יפה — קופסה גדולה כזאת עם צבעים — וכולם אמרו לי „חג שמח!"

הרבה פעמים היתה הרבנית שולחת אותי למכולת לקנות לה משהו בשביל הבית. פעם הלכתי לחנות, ואף אחד לא ראה אותי. סחבתי קופסה של בונ־בונים עם שוקולד. הרב פעם אמר לי שאסור לאכול את זה, אבל זכרתי שבארץ־ישראל הייתי אוכל את זה, ואני נורא אהבתי את השוקולד הזה. אז סחבתי את הקופסה. הבחור שהיה מלמד אותי ראה אותה אצלי בחדר והוא סיפר לרבנית. היא נכנסה לחדר ובלי להגיד לי מלה — נתנה לי שתי סטירות־לחי. לא שאלתי אותה למה, ולא בכיתי. ידעתי למה. חשבה שאני גנב.

זאת היתה הפעם היחידה בכל הזמן שלי בלוצרן, שקיבלתי מכות ממישהו.

אבל בתוך כל זה שהייתי מאושר ושמח, לא הייתי מאושר ושמח. אני לא יודע איך להגיד. הייתי מרגיש פתאום משהו כבד בפה או בגרון. הייתי מחזיק את עצמי חזק־חזק מסביב לחזה עם הידיים, והייתי בוכה. אף אחד לא היה רואה שאני בוכה, ואף אחד לא היה שומע. הייתי בוכה, ככה, בפנים. רק בשבילי. אני לא יודע אפילו למה. סתם באמצע המישחק הייתי בוכה בפנים. והילדים כל הזמן היו צוחקים וצועקים, וגם אני הייתי צועק וצוחק — והם לא ידעו שאני בוכה בפנים.

★ ★ ★

רות היתה באה הרבה ללוצרן. היא היתה שואלת אם אני מרגיש טוב שם, ואם אני רוצה להישאר. הייתי אומר: „כן, טוב לי כאן." יום אחד, פתאום, כשעברתי ליד הבית, שמעתי שני בחורי ישיבה קוראים לי: „יוסלה! יוסלה!" עשיתי כאילו שאני לא יודע מה הם אומרים. כאילו שאני לא יוסלה! ובאמת, הרבה זמן לא שמעתי את השם הזה. המשכתי ללכת קדימה. אבל רק הייתי רחוק והם לא יכלו לראות אותי — רצתי מהר לרבנית. אמרתי לה ששני בחורים יודעים שאני יוסלה. היא אמרה לי לרוץ מהר ולספר את זה לרב.

הוא אמר לי לקרוא לשני הבחורים ושם הזהיר אותם שלא יגלו לאף אחד שאני יוסלה, אחרת יהיו לו צרות. הם הבטיחו שישתקו, אבל אחרי זה הייתי עצוב. ידעתי שזה נגמר. שאני לא אוכל להישאר עוד אצל הרב סולובייצ'יק ואצל הילדים שלו. שכל פעם שמישהו אומר את השם הזה „יוסלה!" אני מוכרח להתחבא.

★ ★ ★

ליה אחד באה רות בן־דויד לבית הרב סולובייצ'יק ואמרה שמחר אנחנו צריכים לנסוע. לאן? לצרפת. אחר־כך, כשדיברנו פעם על הרב כולו־בייצ'יק ושאלתי אותה למה לקחה אותי משם, היא אמרה שהוא לא רצה יותר להחזיק אותי אצלו. הוא פחד שיגלו אותי שם.

למחרת בבוקר קמנו מוקדם מאוד. רות פתחה את המזוודה שלה והוציאה משם את השמלה שלבשתי בארץ. אמרתי: „אוי! עוד פעם אני אהיה ילדה?"

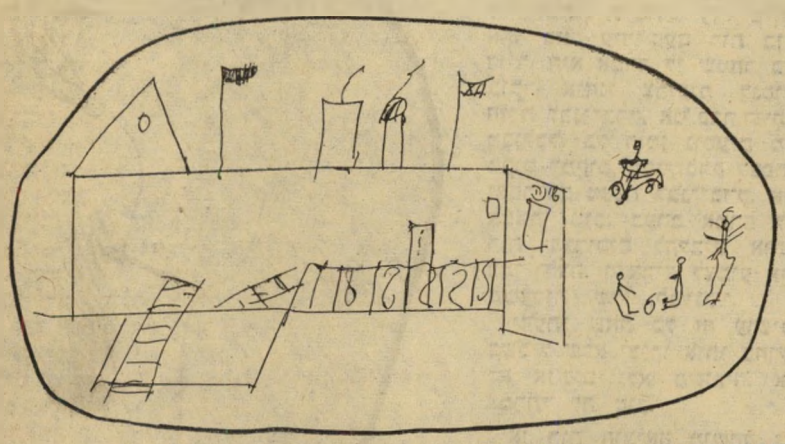

הישיבה בשווייץ כפי שהעלה אותה יוסלה בציורו. משמאל: הבית הגדול, שעליו מתנוססים שני דגלים, ועשן מיתמר מארובותיו. כאן גר הרב משה סולובייצ'יק. מימין: בני הרב משחקים, ויוסלה רוכב על אופניים.

אבל עכשיו לא היו לי שערות ארוכות. כי כל הזמן היו מספרים אותי, כמו את כל הילדים של הרב. רות הוציאה מהמזוודה פיאה־נוכרית של ילדה. פארוקה, קראה לזה, והלבישה לי אותה, ועוד פעם הייתי כמו ילדה, עם שיער ג'ינג'י כזה. הפעם לא היו לי משקפיים.

נסענו עד תחנת הרכבת, ושם עלינו לרכבת שנוסעת לצרפת. רות אמרה לי עוד פעם לא לדבר ולא להסתכל על אף אחד, רק שאעשה את עצמי שאני